

ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ (СТАТЕВІ ОСОБЛИВОСТІ)

Кокун О.М. Чинники професійного самоздійснення особистості (статеві особливості). Встановлено, що для професійного самоздійснення чоловіків більше значення відіграє вплив таких чинників як: ступінь вираженості цінностей, властивих особистості, що самоактуалізується; ступінь творчої спрямованості особистості; рівень розвитку комунікативних здібностей; зацікавленість у професійній діяльності; кількість зусиль, спрямованих на підвищення власного професійного рівня. Для професійного самоздійснення жінок – рівень розвитку організаційних здібностей; рівень професійної самоефективності; задоволеність змістом професійної діяльності; здатність менше стомлюватися впродовж робочого дня; «редукція особистих досягнень» (негативний чинник).

Ключові слова: самоздійснення, професійне самоздійснення, професійне становлення, чинники самоздійснення, фахівці.

Кокун О.М. Фактори професійного самоосуществления личности (половые особенности). Установлено, что для профессионального самоосуществления мужчин большее значение имеет влияние таких факторов как: степень выраженности ценностей, присущих самоактуализирующейся личности; степень творческой направленности личности; уровень развития коммуникативных способностей; заинтересованность в профессиональной деятельности; количество усилий, направленных на повышение профессионального уровня. Для профессионального самореализации женщин - уровень развития организационных способностей; уровень профессиональной самоэффективности; удовлетворенность содержанием профессиональной деятельности; способность меньше уставать в течение рабочего дня; «редукция личных достижений» (отрицательный фактор).

Ключевые слова: самоосуществление, профессиональное самоосуществление, профессиональное становление, факторы самоосуществления, специалисты.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві продовжують відбуватися бурхливі зміни, зумовлені науково-технічним прогресом та глобалізаційними тенденціями. Відповідно, змінюється внутрішня сутність діяльності фахівців багатьох професій. Для них все більшого значення набувають питання професійної самостійності, автономії, саморозвитку, самоорганізації, самореалізації, самовтілення тощо у співвідношенні з ширшим онтологічним контекстом. Вказані особистісно-професійні явища можна поєднати в одному феномені професійного самоздійснення, яке є однією із найважливіших складових, а для більшості людей – й основною формою особистісного самоздійснення. Визначення чинників та сприяння професійному самоздійсненню можна розглядати в якості однієї з найважливіших проблем сучасної психологічної науки.

Вихідні передумови. Величезні можливості для розвитку людини та її реалізації в різних галузях діяльності, що пропонуються сучасним суспільством, одночасно ставлять її й перед необхідністю постійного вибору, необхідністю приймати рішення в складних питаннях, перед проблемою пошуку свого місця в житті та пошуку стратегій здійснення себе. Ефективне вирішення цих питань безпосередньо пов'язане з самою особистістю, з її можливістю реалізації потенційних можливостей, з визначенням своїх бажань, з ресурсним потенціалом, що

забезпечує процес самоздійснення [1], яке відносять до найвищого життєвого завдання людини в онтогенезі [2].

Сучасні науковці вказують, що недостатня вивченість проблеми самоздійснення зумовлює актуальність експериментального вивчення питань взаємозв'язку способів самоздійснення з віковими та особистісними особливостями людини, ролі мотиваційно-сміслових, особистісних, біографічних чинників самоздійснення в контексті вікового розвитку, особливостей індивідуально-типологічних варіантів самоздійснення [5].

Перспективність подібних досліджень, ми вважаємо, зумовлена постійним прискоренням науково-технічного прогресу та характерними для сучасного етапу розвитку світового суспільства швидкими економічними, соціальними та духовними перетвореннями. Подібні дослідження мають допомогти створити для фахівців різних професій як стійкі смисложиттєві орієнтири у мінливому світі, так і знайти особистісний сенс професійної самореалізації.

Один із провідних дослідників проблеми самоздійснення А. Gewirth досить стисло визначає його як переведення у дійсність найглибших бажань людини або найгідніших здібностей. Автор зазначає, що пошук гідного людського життя є пошуком самоздійснення [7].

Особистісне самоздійснення нами визначено як свідомий саморозвиток людини, в процесі якого розкриваються її потенційні можливості у різних життєвих сферах, результатом чого є постійне досягнення особистісно соціально значущих ефектів, формування власного "простору життя".

Професійне самоздійснення – як одну з найважливіших форм життєвого самоздійснення, що характеризується високим рівнем розкриття особистісного потенціалу фахівця в обраній професії, розвитком його здібностей, взаємопоєднанням із професією, повсякчасною затребуваністю його професійної кваліфікації, широким використанням його професійного досвіду та здобутків іншими фахівцями [7].

У професійному самоздійсненні виділено дві загальні *форми*:

- зовнішньопрофесійна (досягнення значущих здобутків у різних аспектах професійної діяльності);
- внутрішньопрофесійна (професійне самовдосконалення, спрямоване на підвищення професійної компетентності та розвиток професійно-важливих якостей).

Також нами виділено *10 ознак професійного самоздійснення*:

1. *Внутрішньопрофесійні:*

- 1.1. Потреба у професійному вдосконаленні.
- 1.2. Наявність проекту власного професійного розвитку.
- 1.3. Переважаюче задоволення власними професійними досягненнями.
- 1.4. Постійна постановка нових професійних цілей.
- 1.5. Формування власного "життєво-професійного простору".

2. *Зовнішньопрофесійні:*

- 2.1. Досягнення поставлених професійних цілей.
- 2.2. Визнання досягнень фахівця професійним співтовариством.

- 2.3. Використання професійного досвіду та здобутків іншими фахівцями.
- 2.4. Розкриття особистісного потенціалу і здібностей у професії.
- 2.5. Вияв високого рівня творчості у професійній діяльності [5].

Мета статті. У цій статті ми продовжимо викладення результатів наших емпіричних досліджень, спрямованих на визначення чинників професійного самоздійснення особистості. У даному випадку будуть проаналізовані статеві особливості чинників професійного самоздійснення.

Виклад методики та результатів досліджень. При проведенні досліджень ми засновувалось на використанні розробленої нами *концепції дистанційної професійної психодіагностики* [3] та розробленого, відповідно до неї, діагностичного Інтернет-сайту (<http://prof-diagnost.org>). Всього у дослідженнях взяли участь 1452 фахівці. Для обробки отриманих результатів були відібрані результати 368, які пройшли діагностику за всіма методиками (опитувальник професійного самоздійснення [7], опитувальник для визначення етапів та чинників професійного становлення фахівців [4], Самоактуалізаційний тест Е. Шострома – САТ, Модифікація опитувальника на професійне «вигорання» та деформацію – МВІ «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана), Шкала самооефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема, Методика «Вивчення задоволеності своєю професією та роботою», Методика виявлення «Комунікативних та організаційних здібностей» - КОЗ-2). Визначення чинників професійного самоздійснення засновувалося на використанні лінійного регресійного аналізу (метод Stepwise).

Як показала статистична обробка, переважна більшість використаних методик містить показники, які за результатами регресійного аналізу можна розглядати в якості виражених чинників професійного самоздійснення фахівців. Тому нами здійснювалася побудова регресійних моделей для трьох узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення фахівців окремо з показниками всіх використаних психодіагностичних методик.

Побудова регресійних моделей предикації «загального рівня професійного самоздійснення» показниками Самоактуалізаційного тесту Е. Шострома окремо для вибірок чоловіків та жінок-фахівців, засвідчила певну статову специфіку (таблиця 1).

Спільним у цих моделях виявилось те, що основним предиктором стала шкала «ціннісних орієнтацій», яка характеризує ступінь вираженості в людині цінностей, властивих особистості, що самоактуалізується.

Відмінності полягають, по-перше, в різному ступені інформативності регресійних моделей – дуже високої у чоловіків ($R = 0,97$, $R^2 = 0,94$) та дещо вищої за середню у жінок ($R = 0,62$, $R^2 = 0,38$). По-друге – у тому, що до регресійної моделі чоловіків ввійшла також шкала «креативності», яка характеризує ступінь творчої спрямованості особистості фахівця.

Таблиця 1

Порівняння регресійних моделей предикації «загального рівня професійного самоздійснення» показниками шкал Самоактуалізаційного тесту Е. Шострома у чоловіків та жінок фахівців

Модель	Чоловіки		Жінки	
	R	R ²	R	R ²
1	0,92	0,85	0,62	0,38
2	0,97	0,94	-	

Предиктори: 1) шкала «ціннісних орієнтацій»; 2) шкала «креативності».

Далі розглянемо «статеві» регресійні моделі предикації показниками САТ рівнів внутрішньо- та зовнішньопрофесійного самоздійснення, які складають його загальний рівень (таблиці 2 та 3).

Таблиця 2

Регресійні моделі предикації рівнів внутрішньопрофесійного та зовнішньопрофесійного самоздійснення показниками шкал Самоактуалізаційного тесту Е. Шострома (чоловіки)

Модель	Рівень самоздійснення			
	внутрішньопрофесійного		зовнішньопрофесійного	
	R	R ²	R	R ²
1	0,84	0,71	0,88	0,78
2	0,95	0,91	0,96	0,92

Предиктори: 1) шкала «ціннісних орієнтацій»; 2) шкала «креативності».

Таблиця 3

Регресійні моделі предикації рівнів внутрішньопрофесійного та зовнішньопрофесійного самоздійснення показниками шкал Самоактуалізаційного тесту Е. Шострома (жінки)

Модель	Рівень самоздійснення			
	внутрішньопрофесійного		зовнішньопрофесійного	
	R	R ²	R	R ²
1	0,68	0,47	0,50	0,25

Предиктор: шкала «ціннісних орієнтацій».

Із вищенаведених таблиць ми бачимо, що загальні статеві тенденції, які були встановлені раніше щодо предикації «загального рівня професійного самоздійснення» показниками САТ, в цілому, збереглися й щодо предикації рівнів внутрішньо- та зовнішньопрофесійного самоздійснення. Однак, якщо у фахівців-чоловіків інформативність моделей в обох випадках є приблизно однаковою, то у жінок «прогнозованість» рівня внутрішньопрофесійного самоздійснення є суттєво вищою, ніж зовнішньопрофесійного (відповідно, R² = 0,47 та 0,25).

Порівняння регресійних моделей предикації узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення показниками комунікативних та організа-

ційних здібностей свідчить, як і у випадку з САТ, про вище значення цих показників для самоздійснення чоловіків-фахівців – порівняно $R = 0,61 - 0,71$ і $R^2 = 0,37 - 0,50$ у чоловіків, та $R = 0,49 - 0,52$ і $R^2 = 0,24 - 0,25$ у жінок (таблиця 4).

Таблиця 4

Порівняння регресійних моделей предикації узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення показниками комунікативних та організаційних здібностей у чоловіків та жінок фахівців

Показники	Чоловіки		Жінки	
	R	R ²	R	R ²
Загальний рівень професійного самоздійснення фахівця	0,71 ^к	0,50	0,52 ^о	0,27
Рівень внутрішньо професійного самоздійснення	0,72 ^к	0,53	0,49 ^к	0,24
Рівень зовнішньо професійного самоздійснення	0,61 ^к	0,37	0,50 ^о	0,25

Примітки: к - предиктор комунікативні здібності; о - предиктор організаційні здібності.

Статева специфіка, також, полягає у більшому значенні організаційних здібностей для професійного самоздійснення жінок – ці здібності ввійшли до регресійних моделей предикації рівнів загального та зовнішньо професійного самоздійснення.

В результаті здійсненого регресійного аналізу, моделі предикації трьох узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення показниками Модифікації опитувальника на професійне «вигорання» та деформацію були побудовані лише для вибірки фахівців-жінок (таблиця 5).

Таблиця 5

Регресійні моделі предикації узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення показником «редукція особистих досягнень» у жінок

Показники	R	R ²
Загальний рівень професійного самоздійснення фахівця	0,51	0,27
Рівень внутрішньо професійного самоздійснення	0,57	0,32
Рівень зовнішньо професійного самоздійснення	0,39	0,15

Предиктор: «редукція особистих досягнень».

В якості найбільш вагомого негативного для професійного самоздійснення жінок чинника, і, насамперед – щодо внутрішньо професійного, було встановлено «редукцію особистих досягнень» ($R = 0,39 - 0,57$ і $R^2 = 0,15 - 0,32$). У чоловіків, очевидно, негативний вплив професійного «вигорання» та деформації на професійне самоздійснення є менш вираженим.

Так само, регресійні моделі предикації трьох узагальнених показників професійного самоздійснення «рівнем професійної самоефективності» були побудовані лише для вибірки фахівців-жінок (таблиця 6). Ці моделі, вирізняються вищою інформативністю порівняно з наведеними в таблиці 6 загальними моде-

лями, що також підтверджує істотно вище значення професійної самоефективності для професійного самоздійснення жінок, ніж чоловіків.

Таблиця 6

Регресійні моделі предикації узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення рівнем професійної самоефективності у жінок

Показники	R	R ²
Загальний рівень професійного самоздійснення фахівця	0,65	0,43
Рівень внутрішньо професійного самоздійснення	0,61	0,40
Рівень зовнішньо професійного самоздійснення	0,56	0,36

Предиктор: «рівень професійної самоефективності».

Серед десяти показників частини опитувальника, спрямованих на визначення чинників професійного становлення фахівців (задоволеність змістом професійної діяльності, зарплатою, кар'єрою та соціальним становищем, позитивність стосунків з начальством та колегами, любов до професії, робота над підвищенням власного професійного рівня, ступінь стомлення впродовж робочого дня, стан здоров'я), процедурою покрокового регресійного аналізу для вибірок чоловіків та жінок-фахівців було відібрано дещо різні предиктори трьох узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення (таблиці 7 - 8).

Таблиця 7

Регресійні моделі предикації узагальнених показників професійного самоздійснення» показниками опитувальника (чоловіки)

Рівень самоздійснення	Модель	R	R ²
Загального	1а	0,81	0,66
Внутрішньо професійного	1б	0,90	0,81
Зовнішньо професійного	1в	0,78	0,61

Предиктори: 1) модель 1а – задоволеність змістом професійної діяльності;

2) модель 1б – зацікавленість у професійній діяльності;

3) модель 1в – робота над підвищенням власного професійного рівня.

І у чоловіків, і у жінок-фахівців, найбільш вагомим чинником загального рівня професійного самоздійснення фахівця виявилася задоволеність змістом професійної діяльності. Основним предиктором внутрішньо професійного самоздійснення чоловіків стала зацікавленість у професійній діяльності, а у жінок – знову таки задоволеність змістом професійної діяльності (при цьому, зацікавленість у професійній діяльності було включено в якості другого предиктора до другої моделі). А от щодо зовнішньо професійного самоздійснення, то у чоловіків і у жінок було виділені суттєво відмінні за змістом чинники: у перших таким чинником виявився показник зусиль, спрямованих на підвищення власного професійного рівня, а у других – здатність менше стомлюватися впродовж робочого дня. Також слід відзначити, що побудовані моделі є дещо більш інформативними у чоловіків.

Регресійні моделі предикації узагальнених показників професійного самоздійснення» показниками опитувальника (жінки)

Рівень самоздійснення	Модель	R	R ²
Загального	1а	0,70	0,49
Внутрішньо професійного	1б	0,74	0,55
	2б	0,88	0,72
Зовнішньо професійного	1в	0,61	0,37

- Предиктори: 1) модель 1а – задоволеність змістом професійної діяльності;
 2) модель 1б – задоволеність змістом професійної діяльності;
 модель 2б – зацікавленість у професійній діяльності;
 3) модель 1в – рівень стомлення за робочий день.

За двома методиками, що залишилися (методики «Вивчення задоволеності своєю професією та роботою» та «Мотивація професійної діяльності») регресійні моделі предикації узагальнених показників Опитувальника професійного самоздійснення, що були побудовані окремо для чоловіків та жінок, суттєво між собою не відрізняються.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило визначити такі статеві особливості чинників професійного самоздійснення:

- для професійного самоздійснення чоловіків більше значення відіграє вплив таких чинників як: ступінь вираженості цінностей, властивих особистості, що самоактуалізується; ступінь творчої спрямованості особистості; рівень розвитку комунікативних здібностей; зацікавленість у професійній діяльності; кількість зусиль, спрямованих на підвищення власного професійного рівня;
- для професійного самоздійснення жінок – рівень розвитку організаційних здібностей; рівень професійної самоефективності; задоволеність змістом професійної діяльності; здатність менше стомлюватися впродовж робочого дня; «редукція особистих досягнень» (негативний чинник).

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці, на основі отриманих результатів, практичних технологічних підходів, спрямованих на сприяння самоздійсненню фахівців різних професій.

Список використаних джерел

1. Алонцева А.И. Самоосуществление личности в юношеском возрасте / А.И. Алонцева // Вектор науки ТГУ. – 2011. – № 3(6). – С. 23-25.
2. Большакова А.М. Особистісна реалізованість людини в онтогенезі: автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07 / А. М. Большакова ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 36 с.
3. Кокун О.М. Теоретико-методологічні та практичні засади дистанційної психодіагностики в професійній сфері / О.М. Кокун // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 7. – С. 65-68.

4. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія / О.М. Кокун. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2012. – 200 с.
5. Лукина Е.А. Особенности самоосуществления человека в разные периоды взрослости: Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Лукина Е.А. – СПб., 2006 – 258 с.
6. Психофізіологічні закономірності професійного самоздійснення особистості : монографія [Електронний ресурс] / О.М. Кокун, В.В. Клименко, О.М. Корніяка, О.Р. Малхазов [та ін.]; за ред. О.М. Кокун. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 297 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/>.
7. Gwirth A. Self-Fulfillment / A. Gwirth. – Princeton, NJ.: Princeton University Press, 2009. – 235 p.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Alonceva A.I. Samoosushhestvlenie lichnosti v junosheskom vozraste / A.I. Alonceva // Vektor nauki TGU. – 2011. – № 3(6). – S. 23 – 25.
2. Bol'shakova A.M. Osobystisna realizovanist' ljudyny v ontogenezi: avtoref. dys. ... d-ra psyhol. nauk : 19.00.07 / A.M. Bol'shakova; Klasych. pryvat. un-t. – Zaporizhzhja, 2011. – 36 s.
3. Kokun O.M. Teoretyko-metodologichni ta praktychni zasady dystancijnoi' psyhodiagnostyky v profesijnij sferi / O.M. Kokun // Praktychna psyhologija ta social'na robota. – 2010. – № 7. – S. 65 – 68.
4. Kokun O.M. Psyhologija profesijnogo stanovlennja suchasnogo fahivcja: Monografija / O.M. Kokun. – K.: DP "Inform.-analit. agenstvo", 2012. – 200 s.
5. Lukina E.A. Osobennosti samoosushhestvlenija cheloveka v raznye periody vzroslosti : Dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.13 / E.A. Lukina. – SPb., 2006 – 258 s.
6. Psixofiziologichni zakonomirnosti profesijnogo samozdijsnennya osobistosti : monografiya [elektronnij resurs] / O.M. Kokun, V.V. Klimenko, O.M. Korniyaka, O.R. Malxazov [ta in.] ; za red. O.M. Kokuna. – K.: Pedagogichna dumka, 2015. – 297 s. – rezhim dostupu: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/>.
7. Gwirth A. Self-Fulfillment / A. Gwirth. – Princeton, NJ.: Princeton University Press, 2009. – 235 p.

Kokun O.M. Factors of personal professional self-fulfillment (gender characteristics).

The article presents the empirical study aimed at determining of gender characteristics of the professional self-fulfillment factors.

1,452 skilled people have been examined. The professional self-fulfillment questionnaire, the questionnaire determining stages and factors of skilled person's professional development and 6 psychological diagnostic methods have been applied.

The research allows us to determine such gender characteristics of the professional self-fulfillment factors:

- the next factors are more important for professional self-fulfillment of men: manifestation of the values inherent for self-actualized personality; a degree of creativity; a level of communication skills; interest in professional activities; efforts aimed at improvement of his own professional level;

- the next factors are more important for professional self-fulfillment of women: development of organizational skills; a level of her professional self-efficacy; satisfaction with the content of professional activity; opportunity to be less tired during a workday; "reduction of personal achievements" (a negative factor).

Prospects for further research are in development, based on the results, of practical technological approaches aimed at promoting of self-fulfillment of skilled peoples of different professions.

Keywords: self-fulfillment, professional self-fulfillment, professional development, factors of self-fulfillment, skilled people.

УДК: 159.938

Корніяка О.М.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІСНЕННЯ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Корніяка О.М. Комунікативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи. У статті проаналізовано психо-логічний зміст феномена компетентності фахівця. Подано розуміння сутності комунікативної компетентності й визначено її місце у структурі професійної компетентності. Показано значення професійного спілкування викладача ВНЗ та його інструмента - комунікативної компетентності для успішного здійснення ним науково-педагогічної діяльності. Визначено роль цього виду компетентності в його професійно-комунікативному самоздійсненні.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, комунікативна компетентність, професійне самоздійснення, науково-педагогічна діяльність, фахівці науково-педагогічного профілю.

Корніяка О.Н. Коммуникативная компетентность как определяющий фактор профессионального самоосуществления преподавателя высшей школы. В статье проанализировано психологическое содержание феномена компетентности специалиста. Представлено понимание сущности коммуникативной компетентности и определено ее место в структуре профессиональной компетентности. Показано значение профессионального общения преподавателя высшей школы и его инструмента - коммуникативной компетентности для успешного осуществления им научно-педагогической деятельности. Определена роль этого вида компетентности в его профессионально-коммуникативном самоосуществлении.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, коммуникативная компетентность, профессиональное самоосуществление, научно-педагогическая деятельность, профессионалы научно-педагогического профиля.

Викладач вищої школи – ключова постать у виконанні замовлення суспільства на професійну підготовку майбутнього компетентного фахівця, і моральний авторитет, що відображає ціннісні орієнтири соціуму. Опанування тим, кого навчають, соціального досвіду і досвіду практичної діяльності в сучасному суспільстві відбувається через посередництво і взаємодію саме з викладачем як суб'єктом науково-педагогічної і комунікативної діяльності. Тому одним з найважливіших психологічних інструментів успішної професійної діяльності цього фахівця, а також визначальним чинником досягнення ним, зрештою, вершини соціального сходження – самоздійснення у професії – виступає його комунікативна компетентність.

Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2016. – Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – Випуск 16. – 196 с.

Головний редактор:

дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор
С.Д. Максименко

Заступник головного редактора: дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор **Н.В. Чепелева**.

Відповідальні секретарі: канд. психол. наук, ст.н.с. **Н.В. Слободяник** (друкована версія), канд. психол. наук, ст.н.с. **О.Л. Вернік** (електронна версія).

Редакційна колегія:

Моляко В.О., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Балл Г.О.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Карамушка Л.М.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Смутьсон М.Л.**, дійсний НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Кокун О.М.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Максимова Н.Ю.**, доктор психол. наук, професор; **Москаленко В.В.**, доктор філос. наук, професор; **Піроженко Т.О.**, доктор психол. наук, професор; **Швалб Ю.М.**, доктор психол. наук, професор; **Музика О.Л.**, канд. психол. наук, професор; **Кісарчук З.Г.**, канд. психол. наук, ст.н.с.; **Терещук А.Д.**, канд. психол. наук, ст.н.с.

Члени міжнародної редакційної колегії:

Антон Фабіан, професор, доктор габілітований, завідувач кафедри соціальної роботи, Університет Павла Йозефа Шафарика в Кошицях (Словаччина); **Марек Палюх**, професор надзвичайний, доктор габілітований гуманітарних наук, завідувач кафедри соціальної педагогіки в Інституті педагогіки Жешівського університету (Польща); **Євген Глива**, професор, доктор філософських наук з психології, іноземний член НАПН України, (Австралія); **Роман Трач**, професор, доктор філософських наук, іноземний член НАПН України (США); **Альфред Прітц**, професор, доктор з психології та педагогіки, ректор університету ім. Зігмунда Фрейда (Австрія).

Редакційна рада тому: **Кружева Т.В.** (відповідальний редактор тому), канд. психол. наук, доцент; **Клименко В.В.** доктор психол. наук, професор; **Корніяка О.М.** доктор психол. наук, ст.н.с.; **Малхазов О.Р.** доктор психол. наук, професор; **Завадська Т.В.** канд. біол. наук, ст.н.с.; **Савченко Т.Л.** мол.н.с (відповідальний секретар тому).

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.
(протокол № 10 від 27.10.2016 р.)*

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17847-6693ПР від 10.06.2011*

*Збірник внесено до Переліку наукових фахових видань України в галузі психологічних наук
(Наказ МОН України № 1021 від 7.10.2016 р.)*

З М І С Т

<i>Болотнікова І.В.</i> Акмеологічні основи особистісного самоздійснення...	3
<i>Гуменюк Г.В.</i> Феномен самоздійснення у вимірі акмеологічного розвитку професіоналу.....	12
<i>Дзвоник Г.П.</i> Роль емоційної стійкості в професійному самоздійсненні фахівця.....	24
<i>Дубчак Г. М.</i> Порівняльний аналіз навчального стресу у студентів вищих та середніх навчальних закладів.....	30
<i>Завадська Т.В.</i> Психологічні особливості складових професійного самоздійснення вихователів дошкільних закладів.	39
<i>Івашкевич Е.З.</i> Моделі соціальних репрезентацій в парадигмі дослідження соціального інтелекту педагога.....	49
<i>Каплуненко Я.Ю.</i> Особистісні чинники соціального інтелекту у фахівців соціономічного профілю.....	58
<i>Кокун О.М.</i> Чинники професійного самоздійснення особистості (статеві особливості).....	74
<i>Корніяка О.М.</i> Комунікативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи.....	82
<i>Кружєва Т.В.</i> Індивідуальні особливості мотиваційних компонентів в професійному самоздійсненні вчених-дослідників.....	93
<i>Лахтадир О.В.</i> Психологічна характеристика комунікативної компетентності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту: факторний аналіз.....	100
<i>Литвинчук Л. М.</i> Основні підходи до вивчення проблеми наркотичної залежності	109
<i>Панасенко Н.М.</i> Вплив криз професійного розвитку на професійне самоздійснення вчителя.....	117
<i>Панасенко Н.М., Войтович М.В.</i> Психологічні особливості подолання особистістю життєвих криз.....	126
<i>Пилипенко Н.М.</i> Психологічні захисти та самоствавлення особистості.....	136
<i>Савченко Т.Л.</i> Психологічне сприяння психофізіологічному забезпеченню професійного самоздійснення фахівця в умовах соціально-економічних перетворень.....	144
<i>Сердюк Л.З., Шамич О.М.</i> Психологічні основи самореалізації особистості	150
<i>Удод М.О.</i> Концептуальні основи психологічного відбору працівників служби екстреної медичної допомоги та медицини катастроф	157
<i>Ходос О.С.</i> Стрес, тривога та агресія, як небажані складові адаптаційного процесу для військовослужбовців.....	167
<i>Шелестова О. В.</i> Особливості протікання розладів адаптації у різних вікових та соціальних групах.....	176
<i>Шульга В.В.</i> Взаємозв'язок рівня шкільної тривожності і адаптації школярів.....	184
Відомості про авторів.....	191

CONTENTS

<i>Bolotnikova I.V.</i> Acmeological basics of personal self-fulfilment.....	3
<i>Humenyuk H.V.</i> The “self-fulfilment” phenomenon in the terms of acmeology of professional development.....	12
<i>Dzvonyk G. P.</i> The place of emotional stability in professional self-realization of a specialist.....	24
<i>Dubchak H.M.</i> Comparative analysis of the educational stress of University and vocational schools students.....	30
<i>Zavadaska T.V.</i> Psychology features of professional self-realization constituent of preschool tutors.	39
<i>Ivashkevych E.Z.</i> Models of social representations in the paradigm of researches of social intellect of a teacher.....	49
<i>Kaplunenko Y.Y.</i> Personal factors of Social Intelligence development among specialists of socioeconomic profile.....	58
<i>Kokun O.M.</i> Factors of personal professional self-fulfillment (gender characteristics).	74
<i>Korniyaka O.M.</i> Communicative competence as a determining factor of university teacher’s professional self-fulfilment.....	82
<i>Krujeva T.V.</i> Індивідуальні особливості мотиваційних компонентів в професійному самоздійсненні вчених-дослідників.....	93
<i>Lakhtadyr O.V.</i> Psychological characteristics of communicative competence of future specialist in physical culture and sports: factor analysis.	100
<i>Litvinchuk L.M.</i> the Main approaches to the study of the problem of drug addiction	109
<i>Panasenko N.M.</i> The impact of crises of professional development for professional self-fulfilment teacher.....	117
<i>Panasenko N.M., Voytovich M.V.</i> Psychological characteristics of overcoming the life crises by the personality.....	126
<i>Pylypenko N.M.</i> Psychological protection and self attitude to personality.....	136
<i>Savchenko T.L.</i> Psychological assistance psychophysiological provision of professional self-realization in a professional context of social and economic transformation.....	144
<i>Serdiuk L.Z., Shamykh O.M.</i> Psychological foundations of personal self-realization.....	150
<i>Udod M.O.</i> Conceptual bases of occupational selection of first medical aid and medicine of catastrophes service workers.....	157
<i>Hodos A.S.</i> Stress, anxiety and aggression as unwanted components of the adaptation process for military personnel.....	167
<i>Shelestova O.V.</i> Features of flowing of adaptation's disorders are in the different age-related and social groups.....	176
<i>Shulga V.V.</i> The relationship level of school anxiety and adapt student-ing.....	184
About Authors	191